

МАТЭРЬЯЛ ДЛЯ ДЫЯЛЕКтнаГА СЛОўНІКА БРЭСТчыНН

Дыялектны матэрыял, які ўвайшоў у наш слоўнік, быў запісаны ў апошнія гады (пачынаючы з 1963-га) у розных вёсках і раёнах Брэсцкай вобласці. Нам дапамагалі студэнты філалагічнага факультэта Брэсцкага педінстытута. Картатэка ўсяго слоўніка змяшчае каля 10 000 картчак, а гэту работу увайшла толькі адна дзесятая частка усіх слоў. Адабраны, як нам здаецца, найбольш цікавыя словы; тут пададзены слаба даследаваныя батанічныя тэрміны, выклічнікі, гукапераймальныя словы, бытавая і сельскагаспадарчая лексіка, лексіка рамёстваў і промыслаў, дэманалагічная і абрадавая лексіка.

Увесь дыялектны матэрыял падаецца у графічным запісу, прынятым у беларускай дыялекталогіі. Такі запіс, натуральна, не можа перадаць усіх тонкасцей вымаўлення дыялектных слоў. Напрыклад, у некаторых гаворках пад буквай "ю" можа скрывацца альбо дыфтонг [yⁱ] (гл.: з в ю д, в. Радзех Маларыцкага раёна), альбо прыднёе і-падобнае "у" (гл.: г р о м ю т н ы к, в. Трышын, якая злучылася з Брэстам); не абазначана вымаўленне напаямккіх зычных: напаямккікага р перад і і э закрытым у гаворках вёсак Радастава Драгічынскага раёна і Повіць Кобрынскага раёна (гл. словы: р э - б а, р і з а к, б р і к, б р э ж э), напаямккікага к перад канчаткам э (закрытым) у гаворцы Радастава (гл.: б а л я с к э, в э л . к э); не размежаваны э закрытае і адкрытае ў радастаўскай гаворцы і г. д.

Адлюстравана ў рабоце толькі адна фанетычная асаблівасць: калі пасля загаловачнага слова ці пасля слова ў кантэксце ў квад-

ратных дужках падаецца знак зычнага гукa, то гэта азначае, што гэты зычны ў слове перад "і" ці ётаванай буквай вымаўляецца (чытаецца) цвёрда.

Калі над словам два націскі, значыць яно вымаўляецца дваяка: а) з націскам на адным складзе, б) з націскам на другім складзе (гл., напрыклад, б р у ш т ё л ь).

Выбухны г абазначаецца літарай Г, г.

У большасці слоўнікавых артыкулаў падаецца мінімальны кантэкст, і толькі ў асобных артыкулах няма кантэкста.

Некаторыя словы не маюць поўнага тлумачэння (гл., напрыклад, тлумачэнні тыпу "назва нейкай птушкі", "назва нейкай расліны"), бо не было дастатковых звестак.

Літаратурныя (навуковыя) назвы раслін пададзены так, як яны прыводзяцца ў адпаведным індэксе ў кнізе "Определитель растений Белоруссии", Выдавецтва "Вышэйшая школа", Мінск, 1967.

Скарачэнні назваў вёсак (у дужках — назва раёна): Б. — Ба-
→ сячы (Кобрынскі), В. — Вулька (цяпер злучылася з Брэстам), Д. — Дывін (Кобрынскі), К. — Кругель (Камянецкі), Кл. — Клецішча (Кобрынскі), М. — Мельнікі (Маларыцкі), Мот. — Моталь (Іванаўскі), Мош. — Мошкавічы (Бярозаўскі), Н. — Навасёлкі (Камянецкі), НП. — Новая Папіна (Драгічынскі), П. — Павіцце (Кобрынскі), Пуг. — Пугачова (Брэсцкі), Р. — Радастава (Драгічынскі), Рд. — Радзех (Маларыцкі), С. — Сялец (Кобрынскі), Ст. — Страдзех (Брэсцкі), Т. — Татарнавічы (Драгічынскі), Тр. — Трышын (цяпер гэтая вёска злучылася з Брэстам), Ш. — Шумакі (Брэсцкі).

Іншыя скарачэнні: адз. л. — адзіночны лік, бат. — батанічны тэрмін, безас. — безасабовы, выкл. — выклічнік, гукаперайм. — гукапераймальнае слова, дзеепрым. — дзеепрыметнік, дзеясл. — дзеяслоў, дзіцяч. — з дзіцячай лексікі, ж. — жаночы род, жарт.

-- жартоўнае слова, заал. -- заалагічнае, зак. -- закончанае тры-
ванне, зборн. -- зборны назоўнік, злучн. -- злучнік, зневаж. --
зневажальнае, кулінарн. -- кулінарны тэрмін, м. -- мужчынскі род,
малод. -- ужываецца ў мове малодшага пакалення, міф. -- міфічнае,
мн. л. -- множны лік, н. -- ніякі род, наз. скл. -- назоўны
склон, незак. -- незакончанае трыванне, нязм. -- нязменнае слова,
павеліч. -- павелічальнае слова, паляўніч. -- паляўнічае, памянш.
-- памяншальнае слова, прым. -- прыметнік, прысл. -- прыслоўе,
рэдка. -- рэдка ўжывальнае, рэліг. -- рэлігійнае, с.-г. -- сель-
скагаспадарчы тэрмін, сталярн. -- сталярная справа, стар. -- ужы-
ваецца ў мове старэйшага пакалення, толькі адз. -- толькі адзі-
ночны лік, толькі мн. -- толькі множны лік, у зн. -- у значенні,
устар. -- устарэлае, фам. -- фамільярнае, фраз. -- фразеалагізм,
часц. -- часціца, эўф. -- эўфемізм.

АВО прысл. Тут. Аво га і яво га. Р. ("Тут літара "а" і
вось тут літара "а". Так мяне папраўлялі вучні, калі я рабіў
свае запісы. — П. С.).

АБНЯНЬНІ прым. Неахайны. С таго дзяцькі сміялыся, бо він
абнякні (неахайны). Рд.

А ГН-ЛЯ! (з асаблівай інтанацыяй і з пабочным націскам на
другім складзе) выкл. Вокліч, якім падганяюць гусей. Р.

А ГЫПЬШЬШЬШЬ! А ГЫПЬШЬШЬШЬ! А ГЫПЬШЬ-А-А! выкл. Так адга-
няюць кураў і куранят. Р.

АЛЭ! часц. 1. Няўжо?! (перапытанне са здзіўленнем). -- Чула?
Марія вродыла хлопця. -- Алэ! Рд. АЛЭ-Э? Р. 2. Так (сцвярджанне
з адценнем здзіўлення). -- Каэ, ты, бабо, хутко выраш. -- Алэ!